

ERKEN YAŞLANANLARIN EMEKLİLİĞİ

1. GİRİŞ

Yaşlılık aylığına hak kazanma koşulları, genel olarak belirli bir yaşı tamamlanması, belirli süre prim ödemesi yapma, belirli süre sigortalı olma ve bu koşulların cinsiyete göre farklılaşması ile şekillenmektedir.

Yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarıyla ilgili olarak sigortalıların bazı özel durumları nedeniyle genel hak kazanma koşullarına istisna getirilerek, sigortalıların daha erken emekli olmaları yönünde hak kazanma koşullarının hafifletilmesi genel olarak tüm dünya ülkelerinin çalışma mevzuatlarında yer almaktadır. Çalışma mevzuatımız açısından ileri yaştakiler, maluller ve engelliler, engelli çocuğu bulunan kadın sigortalılar, maden işlerinde çalışanlar ve yazımıza konu erken yaşlananların yaşlılık aylığına hak kazanmaları söz konusu özel durumları oluşturmaktadır.

Bu yazımızda az bilinen ve hatta yargı kararlarına dahi konu olmayan yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarında istisna içeren erken yaşlananların emeklilik koşulları ele alınacaktır.

2. ERKEN YAŞLANMA KAVRAMI VE TESPİTİ

Yaşlılık sigortası bakımından erken yaşlanma hususu, 5510 sayılı Kanun'un 28 inci maddesinin yedinci fıkrasında düzenlenmiş ancak erken yaşlanmanın tanımı söz konusu maddede yapılmamıştır. Konuya ilişkin tanımın Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği'nin 25 inci maddesinin birinci fıkrasında, "Kanunda yaşlılık aylığı bağlanması için öngörülen yaş şartı dışındaki diğer şartları taşıyan ve 55 yaşını dolduran sigortalılardan biyolojik yönden, bu yaşı doldurmuş bir insan derecesinde yaşlanmış ve çalışma gücünün bu seviyeye düşmüş olduğu tayin ve tespit edilenler, erken yaşlanmış sayılırlar." şeklinde yapılmış olduğu görülmektedir.

Aynı Yönetmeliğin ikinci fıkrasında, "Erken yaşlanma halinin tespitine esas alınmak üzere Sağlık Hizmeti Sunucuları tarafından düzenlenen raporlar esas alınarak erken yaşlanma halinin bulunup bulunmadığına Kurum Sağlık Kurulunca karar verilir." denilerek, emekliliğe esas erken yaşlanma halinin tespitinin Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Kurulunca edileceği belirlenmiştir.

Kurum Sağlık Kurulu tarafından erken yaşlanma halinin kabul edilmemesi halinde sigortalıların bu karara karşı itirazda bulunmaları halinde, itiraz dilekçeleri ve belgeleri içeren dosyası ile değerlendirilmek üzere Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kuruluna intikal ettirilecektir.

3. ERKEN YAŞLANANLARIN EMEKLİLİK KOŞULLARI

Kanunun 28 inci maddesinin yedinci fıkrasında; 55 yaşını dolduran ve erken yaşlanmış olduğu tespit edilen sigortalıların, yaş dışındaki diğer şartları taşımaları halinde yaşlılık aylığından yararlanacakları öngörülmüştür. Diğer bir ifadeyle;

- Erken yaşlanmış olduğu tespit edilen,
- 55 yaşını dolduran,
- En az 5400 gün,

malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olan sigortalılara yaşlılık sigortasından aylık bağlanacağı ifade edilmiştir.

Söz konusu hükümler, 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihi olan 01.10.2008'den sonra tahsis talebinde bulunan 4/1-(a) ve 4/1-(b) sigortalıları ile ilk defa Kanunun yürürlük tarihinden sonra 4/1-(c) kapsamında sigortalı olanlar hakkında uygulanacaktır.

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 60 ıncı maddesinin (D) bendinde "50 yaşını dolduran ve erken yaşlanmış olduğu tespit edilen Sigortalılar da (A) bendinin (a) veya (b) fıkralarında belirtilen diğer şartlarla yaşlılık aylığından yararlanırlar" hükmü bulunmaktaydı. 506 sayılı Kanunda, 50 yaşını doldurmuş ve 5000 gün prim ödemiş olan ya da 50 yaşını doldurmuş, 3600 gün prim ödemiş ve 15 yıldır sigortalılığı bulunanlar erken yaşlanma emekliliğine hak kazanabilmekteydi. Kadın sigortalılar zaten 50 yaşında emekli olabildiklerinden, bu hükmün 55 yaşını doldurması gereken erkek sigortalılar için yaş sınırı bakımından kolaylık sağladığı anlaşılmaktadır.¹

01.10.2008 tarihinden önce hizmet akdine göre sigortalı olanlar, 5510 sayılı Kanun döneminde emekli olacaklarsa erken yaşlanma emekliliği konusunda 506 sayılı Kanun'un hükümlerinin lehe olan 50 yaş düzenlemesine tabi olacaklardır.

Daha erken emekli olabilme konusunda 1479 sayılı Kanun' da sadece, "ileri yaştakiler" bakımından kolaylaştırılmış bir emeklilik olanağı mevcuttu. 2008 öncesi dönemde Bağ-Kur kapsamında sigortalı olup da 5510 sayılı Kanun döneminde bu sigortalılığı devam edenlerle ilgili olarak, SSIY. m. 56/5'e göre, "Kanunun yürürlük tarihinden önce sigortalı olup, Kanunun 4 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı sayılanlara Kanunun 28 inci maddesinin 7 nci fıkralarındaki şartları yerine getirmeleri halinde yaşlılık aylığı bağlanır." ifadesi dikkate alındığında, 01.10.2008 öncesinde bağımsız çalışanlar da bu haktan yararlanabileceklerdir.

2018/38 Sayılı SGK Genelgesinin erken yaşlanma emekliliğine yönelik hükmünde, "Kanunun yürürlük tarihinden sonra tahsis talebinde bulunan 4/1-(a) ve 4/1-(b) sigortalıları ile ilk defa Kanunun yürürlük tarihinden sonra 4/1-(c) kapsamında sigortalı olanlar hakkında" uygulanacağı ifade edilmiştir. 5510 sayılı Kanun öncesi sigortalılığı olan kamu çalışanları bakımından, emeklilikle ilgili olarak 5510 sayılı Kanun'un 28 inci maddesi değil, 5434 sayılı Kanunun hükümleri uygulanacaktır. 5434 sayılı Kanunda da erken yaşlanma ile ilgili bir düzenleme bulunmadığından yürürlükteki mevzuat gereği 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğünden önce sigortalılığı bulunan 4/1-c' lilerin erken yaşlanma emekliliğinden yararlanma hakları bulunmamaktadır.

Erken yaşlanma emekliliği koşullarında dikkat çeken husus kadın ve erkek için aynı yaşların tespit edilmiş olmasıdır. Zira normal emeklilikte kadın ve erkek arasındaki biyolojik ve sosyal nedenlerden dolayı kadın lehinde daha erken emeklilik yaşı tespit edilirken, erken yaşlanma durumunda bu husus göz ardı edilmiştir.²

4. YAŞLILIK AYLIĞINA HAK KAZANILDIKTAN SONRA TEKRAR ÇALIŞMAYA BAŞLAMA

Yaşlılık aylığına hak kazanıldıktan sonra tekrar çalışmaya başlayan sigortalıların yaşlılık aylıklarının kesilmesi esasına 5510 sayılı Kanun m.30' da yer verilmiştir. Maddeye göre, "Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra ilk defa sigortalı olan kişilerden yaşlılık aylığı bağlandıktan sonra; Kanunun 4 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının (b) bendi hariç olmak üzere Kanuna göre veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmaya başlayanların yaşlılık aylıkları, çalışmaya başladıkları tarihi takip eden ödeme dönemi başında yaşlılık aylığı kesilir.", ifadesi yer almaktadır. Görüldüğü üzere, yaşlılık aylığına hak kazandıktan sonra tekrar çalışanlar şayet 2008 sonrası sigortalı olmuşlarsa aylıkları kesilecektir. Bu durumun tek istisnası madde 4/1-b kapsamında tekrar çalışmaya başlayanlardır. Hangi tür yaşlılık aylığına hak kazanma koşuluna tabi olarak emekli olduğuna bakılmadığından, erken yaşlanma emekliliğine hak kazanmış olanlar için de aynı esas geçerli olacaktır. 2008 öncesi sigortalı olan kişilerin erken yaşlanma nedeniyle emekli olup, daha sonra tekrar çalışmaya başlamaları durumunda ise, 5510 sayılı Kanun geçici 14 üncü hükümleri uygulanacak ve hizmet sözleşmesiyle çalışarak ve bağımsız çalışarak emekli olanlar daha sonra çalışmaya başladıklarında ya sosyal güvenlik destek primi ödeyerek yaşlılık aylıklarını almaya devam edecekler ya da yaşlılık aylıkları kesilecektir.³

¹ Özer, "Erken Yaşlananların Emekliliği Üzerine Bir Değerlendirme" doktora tezi

² Şakar, 1987: 189

³ Güzel, Okur ve Caniklioğlu, 2020:598-604;

http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/emekli/emeklilikten_sonra, erişim tarihi 06.02.2021

5. SONUÇ

Yasal emeklilik yaşına ulaşmadığı halde biyolojik yönden, bu yaşı doldurmuş bir insan derecesinde yaşlanmış ve çalışma gücü bu seviyeye düşmüş olanlar erken yaşlanmış olarak kabul edilmektedir.

Sosyal güvenlik mevzuatımızda erken yaşlanma durumu hastalık, engellilik ya da malullük olarak nitelendirilmemektedir. Sigortalıların 55 yaşına ulaşp da yaş dışındaki diğer emekliliğe hak kazanma koşullarını sağlamaları durumunda, erken emekli olmalarına olanak tanıyan bir seçenektir.

5510 sayılı Kanun'un yürürlüğünden sonra sigortalı olanların tamamına sağlanan bu yaşlılık aylığına hak kazanma koşulunun, diğer koşullarla kıyaslandığında çok daha az başvurulmuş bir yöntem olduğu görülmektedir. Buna sebep olarak erken yaşlanma emekliliğinde aranan üst sınırın 55 yaş olarak belirlenmesinin ağır bir koşul olması ve yaşlılık aylığına hak kazanma koşulları arasında özel koşullarla emeklilik olarak anılan diğer seçenekleri tercih etmenin sigortalının daha lehine olması görülmektedir.

BARIŞ ERDEM DANIŞMANLIK SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU EKİBİ

isVerenim.com

